

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

LARA 2014

MEMORANDAMU

MARAGA: 70

Memorandamu uyu u na masiatari a 9.

KHETHEKANYO YA A: NGANEA

U TSHILA NDI U VHONA – RN Madadzhe

MBUDZISO 1

- 1.1 Maria√ ngauri ndi ene o thomaho u ambisa Mpho.√ (2)
- 1.2 Ndatiso o vha vhona a dovha a fhirisela mafhungo phanda kha Mashudu.√√ (2)
- 1.3 Hayani o vha a si tsha vha na tshifhinga na muta wawe√ ngeno o vha a sa tsha thogomela mushumo wawe zwavhudi.√ (2)
- 1.4 D/A na B.√ (1)
- 1.5 A zwo ngo vha zwone ngauri Mashudu na Mpho vho fhedza vho lwa tshivhangi hu u lwela Maria. (Khombo yo vha i hone).√√ (2)
- 1.6 Tshi mu tana sa muthu a sa lengi u fhurea, o tendelela zwothe zwe Maria a amba.√ (1)
- 1.7 Ndi u fariwa vha dovha vha gwevhiwa nge vha didzhenisa kha zwiito zwivhi.√√ (2)
- 1.8 Ri tea u fulufhedzea kha vhafunwa vhashu nahone ri sa vhe vhatu vha sa lengi u fhurea.√√ (2)
- 1.9 A zwo ngo lulama ngauri Mpho o fhedza o didzhenisa mathadani nge a renga Dzwaini na Dugudzha kha u vhulaha Mashudu tshiphiri tsha fhedza tsho bvela khagala/u divhangela khombo ya lufu lwa u thulwa nga goloi.√√√ (3)

[17]

NA

MBUDZISO 2

- 2.1 Goloini ya mapholisa.√ (1)
- 2.2 Ndi Mpho wa dokotela√ o didzhenisaho kha vhukonani na vhavhulahi.√ (2)
- 2.3 A zwo ngo dzhia tshifhinga ngauri vho tendelana nga lenelo duvha.√√ (2)
- 2.4 Dzwaini na Dugudzha vho ya mudini wawe vha mu tshipa nga thambo vha fhedza nga u mu nemebedza.√√ (2)

Vhune ha khandiso ho vhaledzwa

Iyani kha siatari li tevhelaho

- 2.5 Li ri dzumbululela uri u khou disola kha zwe a ita kana kha mulandu we a didzhenisa khawo.√√ (2)
- 2.6 Zwo mu dzhenisa khakhathini ngauri tshikwekwe tshawe tsha u vhulaha Mashudu tsho bvela khagala nge a vho wanwa e na mulandu.√ (1)
- 2.7 Ndi zwone, ndila ya a thoma u amba navho i sumbedza uri ngoho ene ha didzhenisi khazwo.√√ (2)
- 2.8 Ndi musi Mpho sa muanewa dendele a tshi khou farwa a dovha a tangana na Dzwaini na Dugudzha kha veni ya mapholisa.√√ (2)
- 2.9 Mpho o thanya ngauri o bveledza pfunzo dzawe dza vhudokotelav, a dovha a vha a songo thanya ngauri ndila dzine a dzi humbula dza u tandulula thaidzo dzi na masiandaitwa a si avhudi: sa u vhulaha.√ (2)
- 2.10 A si havhudi nge kotho ya sa wane Mpho na mulandu.√ Mafhungo o khunyeledzwa musi Mpho o thulwa nga goloi/zwi ita uri a nge o lifha mulandu wawe.√ (2)

[18]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 35

KANA/NA

KHETHEKANYO YA B: DIRAMA

MBUDZISO 3 (MBUDZISO PFUFHI)

- 3.1 Ofisini ya lihoro la madimokirati,√ ndi musi De Wit a tshi hambula u dibvisa kha muvhuso wa mbuelano.√ (2)
- 3.2 Madimokirati√ na lihoro la lushaka.√ (2)
- 3.3 D/A na B. √ (1)
- 3.4 Vho sumbedza zwo itaho uri vha bve na zwe vha diimisela zwone nga u vhumba Lihoro lavho hu ndila ya u dilugisela dzikhetho.√√ (2)
- 3.5 Ndi yavhudi ngauri o vhona hu si tshe na vhutshilo havhudi kha zwa polotiki lune u khou shavha u kombetshedza nyimele i sa tendi.√√ (2)
- 3.6 Muthumukhulu o vha a sa pfani na zwa u latela kule Vhatshena ngauri o vha e na mbilu yavhudi.√ (1)
- 3.7 Vho tshimbila vha tshi khakhisa maguvhangano, vho fhedza vho pandelwa kha lihoro lune vha si tsha divha zwine vha nga ita.√√ (2)
- 3.8 Ndi musi we ha vha hu na dzikhetho dzo vhofoholowaho.√√ (2)
- 3.9 U diimisela hawe ndi havhudi.√ Naho vhatikedzi vhawe vha tsini vho mu tutshela ha ngo tenda u nyama, o isa phanda na u galatsha vhakhethi.√ (2)
- 3.10 Wo vha wo khakhea ngauri wo vha u tshi tsikeledza pfanelo dza vhatu/ Pfanelo dza vhatu dzi vho dzhielwa ntha, vhatu vho vha vha sa edani/vhatu vha vho edana, tshumelo vhatuni dzo vha dzi sa edani/zwino dzi vho edana, vhatu vho vha vha sa fariwi u fana/vhatu vhothe vha vho lingana.√√ (2)
(Mbuno MBILI fhedzi) [18]

NA

MBUDZISO 4 (MBUDZISO PFUFHI)

- 4.1 Ndi De Wit√ nge a amba zwauri ene u pfesesa uri mthusaphuresidenthe vha tea u vha vhavhili ngeno vhañwe vha tshi toda hu tshi vha muthihi.√ (2)
- 4.2 'Ndi ngazwo riñe ri tshi khou ri kha ri tendelwe ri bve muvhusoni hoyu hu tshee na tshifhinga'.√ (1)

- 4.3 Ndi wa Madimokirativ vha khou dzudzanya zwipikwa zwavho vha tshi khou di pulanela na vha Lihoro la Lushaka.√ (2)
- 4.4 A zwo ngo dzhia tshifhinga ngauri zwo pfala mathomoni musu vha Lihoro la Lushaka vha tshi sumbedza u sa fushea.√√ (2)
- 4.5 De Wit o sumbedza u vha o pfesesa zwi no khou ambiwa, zwauri muthu u tea u ya phalamenndeni o nangiwa nga vhathu. Ndi ngazwo a tshi ri vha tea u litsha hu tshe na tshifhinga.√√ (2)
- 4.6 Ndi zwone nge vha zwi vhona uri musu hu tshi galatshiwa vhakhethi, vho vha vha tshi zwi hana vha sa zwi dzhieli ntha.√√ (2)
- 4.7 Ndi a uri ho vha hu tshi khou lwelwa uri hu vhe na muthusamuphuresidenthe muthihi ngeno vha Lihoro la Lushaka vha tshi toda hu tshi vha na vhavhili. √√ (2)
- 4.8 Ndi u fulufhedzea ha vharangaphanda vha mahoro a zwa polotiki.√√ (2)
- 4.9 Dirama yashu yo ri sia muyani nge magumo a sa bveledzwe zwavhu di lune sa vhavhali ra tou sala ri tshi humbulela uri ho bvelela mini.√√ (2)

[17]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 35

KANA/NA

KHETHEKANYO YA C: NGANEAPFUFHI

ZWA VHUTSHILO – NA Milubi na LL Mafenya

MBUDZISO 5

WO MU NONELA

- 5.1 Ndi kha la Kapa.✓ (1)
- 5.2 O vha a tshi khou todisisa vhukwila ha u sa fulufhedzea ha mufumakadzi wawe/ngauri o fhedza o mu wanedzav. (2)
- 5.3 Tshifhinga tshilapfu/ ngauri musi a tshi thoma u pfa mafhungo ayo ha ngo tavhanya u zwi dzhiela ntha.✓ (2)
- 5.4 Humbulani o vha a tshi funesa mufumakadzi wawe naho o vha a tshi dzula e kha mabindu awe,✓ Thathani o vha a tshi di mu pfesesa.✓ (2)
- 5.5 O vha e mufumakadzi a sa fhulufhedzei/ ngeno o maliwa a tshi kha di funana na Freddy.✓ (2)
- 5.6 Thathani nangoho o tevheliwa a mbo wanala e khazwo, zwa mbo ita uri vha fhambane na Humbulani. ✓✓ (2)
- 5.7 O vha a songo zwi limuwa/ nge a sokou vhona unga zwi do nga zwa maduvha a tshi zwi ita a sa wanale.✓ (2)
- 5.8 C/Mukatshelwa✓ (1)
- 5.9 Ndi a takalela zwe Humbulani a ita zwone zwa u fhambana na Thathani.✓
Ndi vhona Humbulani o ita zwone ngauri o vha o no mu kaidza lwa u thoma a sa thetshelese/ha ngo funa u mu kombetshedza zwine a sa fune u tshilisa zwone.✓✓ (3)
[17]

NA

MBUDZISO 6

DOKOTELA WA MUKHUWA NANDI

- 6.1 Sibadela.✓ (1)
- 6.2 O vha a tshi toda u vhidzelwa dokotela wa mukhuwa ngauri o vha a sa toti mufumakadzi wawe a tshi lafhiwa nga murema.✓✓ (2)
- 6.3 Zwo dzhia tshifhinga tshilapfu ngauri vho pfa khumbelo ya hone i sa pfesesei nahone dokotela wa mukhuwa o vha a siho.✓✓ (2)
- 6.4 Dokotela Konani o ya kha musupherithendenthe u tahisa u sa fushea hawe nga khumbelo ya Louw, fhedzi supherithendenthe a ima na mukhuwa.✓✓ (2)
- 6.5 O vha a tshi sumbedza u vha na tshitalula u dzhia vhatu Vharema sa mathavhani.✓✓ (2)
- 6.6 Zwi sumbedza u nyefula vharema na u vha dzhiela fhasi lune zwa khwathisedza mafhungo a tshitalula.✓✓ (2)
- 6.7 O vha a songo zwi limuwa ngauri ene o humbula uri sa mukhuwa u do dzhielwa ntha khumbelo yawe ya itwa a fhiwa dokotela wa mukhuwa.✓✓ (2)
- 6.8 D/A, B na C.✓ (1)
- 6.9 A zwi mmangadzi ro sedza tshifhinga tshe mafhungo aya a bvelela ngatsho ho vha hu tshifhinga tshe zwa vha zwi tshi konda u tangedza tshanduko nga vhatshena.✓✓ Louw ha fhulufheli dokotela Konani ngeno musupherithendenthe a tshi pfa mihumbulo ya mukhuwa. Dokotela Konani zwawe a zwi tangedzwi.✓✓ (4)

[18]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C:

35

KANA/NA

KHETHEKANYO YA D: VHURENDI

MBUDZISO 7

Ho nengiwa: 17 Lambamai 1988 – WMR Sigwavhulimu

- 7.1 Gole litswu.√ (1)
- 7.2 Vese/Mutaladzi wa 5 na 6.
Ri vhidzelela nnyi wee/ri pfiwa nga nnyi wee.√ (1)
- 7.3 Vese/Mutaladzi wa 24. Li godimisa vhahali na magoswi.√ (1)
- 7.4 U dzama ha khosikhulu Vho-PR Mphephu zwo zhakaho vhatu vhanzhi vha songo lavhelela nahone tsiredzo kha vhatu a i tsheho.√√ (2)
- 7.5 Mutaladzi wa 18 u amba nga ha u bebwa ha khosikhulu muphuresidenthe Vho-PR Mphephu/ ngeno mutaladzi wa 19 u tshi amba nga ha u dzama havho.√ (2)
- 7.6 U khwaṭhisedza zwo no khou ambiwa nga hazwo, 'mbudziso'.√√ (2)
- 7.7 Ndi wa u ongolowa ngauri murendi u khou pfa vhuṭungu nga u vha lushaka lwo xeledwa nga khosikhulu Vho-PR Mphephu.√√ (2)
- 7.8 U ṭoda u bvedza vhuhulwane ha muthu o lovhaho ngauri zwi kwama zwa kwama na mupo.√√ (2)
- 7.9 Muhumbulo wa uri ndi ngoho lufu lu ita uri vhatu vha xeledwe.√ (1)
- 7.10 Murendi u khunyeledza tshirendo nga u khuthadza na u sumbedza u ṭanganedza zwo iteaho/ Ndi zwavhudi lushaka lu khou khuthadzwa.√√ (2)
- 7.11 Ndi ha ngoho ngauri vhatu a vha tshe na ha u khuda hone zwo sumbedzwaho kha mutaladzi wa 2/na uri vhatu vho dzhielwa zwe vha vha vho di tika ngazwo mutaladzi 15.√√ (2)

[18]

NA

MBUDZISO 8

Nelson Mandela – WMR Sigwavhulimu

- 8.1 Tshithavhelo.√ (1)
- 8.2 Mutaladzi wa 13. Ri fhululedza ngozwi yo u bebaho.√ (1)
- 8.3 Mutaladzi wa 5/A hu na mukosi we wa tavha.√ (1)
- 8.4 Ndi u sumbedza uri Vho Mandela vho valelwa dzhele miwaha ya 27. √√ (2)
- 8.5 Ndi wa u khoda vhabebi vha Vho Mandela lune maanda a re navho zwi sumbedza vho a wana kha vhabebi vhavho.√√ (2)
- 8.6 Mutevhetsindo ndi wa u tavhanya ngauri murendi u khou khoda zwivhuya zwo bveledzwaho nga Vho Mandela.√√ (2)
- 8.7 U khou amba uri he Vho Mandela vha vha vhe hone vho vha vha sa koni u vhona divha zwa nga lutshetshe lu sa athu u bebwa.√√ (2)
- 8.8 Wa u kondelela u fana na zwe Vho Mandela vha vha vhe zwone/u vha na nungo. √√ (2)
- 8.9 Vho di vha muthu wa u takala na vhenevho vhathu vhe vha vha vha tshi khou vha tambudza.√√ (2)
- 8.10 U dinekedzela ha Vho Mandela vho fariswa nga Mudzimu zwo ita uri shango la Afrika Tshipembe li bve kha muvhuso wa tshitalula.√√ (2)

[17]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA D: 35
MARAGAGUTE: 70